

ŠTÚDIE

PETER ŽEŇUCH*

Slovenský komitét slavistov a jeho podiel na medzinárodnom zviditeľňovaní akademických slavistických výskumov

Žeňuch, P.: The Slovak Committee of Slavists and its role in the international visibility of academic Slavic research. *Slavica Slovaca*, 57, 2022, No 3, pp. 203-210 (Bratislava).

The development of Slovak Slavic science in the international context depends primarily on the competitiveness of its results, which are measurable in Slavic research especially in terms of their acceptance in the national and international context. The paper focuses on some program lines of Slavic scientific research, which are carried out in the environment of academic Slavic studies in coordination with the Slovak Committee of Slavists. In this context, cooperation with the International Committee of Slavists and Slavic research institutes abroad plays a special role.

Slavic studies, history of Slavic studies, Slovak Committee of Slavists, research program.

1. Udržateľnosť a stabilita slovenskej slavistickej vedy v medzinárodnom kontexte závisí predovšetkým od jej konkurencieschopnosti, ktorá sa prejavuje v akceptácii jej bádateľských výsledkov.¹ V prostredí Slovenskej akadémie vied (SAV) sa táto pozícia slovenskej slavistiky utvárala postupne, najmä však v súvislosti s prijatím slavistického výskumného programu² a v nad-

* Prof. PhDr. Peter Žeňuch, DrSc., Slavistický ústav Jána Stanislava SAV, v. v. i., Dúbravská cesta 9, 841 04 Bratislava; Katedra slovenského jazyka a literatúry, Ústav filologických štúdií Pedagogickej fakulty Univerzity Komenského v Bratislave, Šoltésovej 4, 811 08 Bratislava; orcid.org/0000-0002-5108-5425

¹ Žeňuch, P.: Stav a perspektívy slovenskej slavistiky. Z dejín Slovenského komitétu slavistov a Slavistického ústavu Jána Stanislava Slovenskej akadémie vied. In Žeňuch, P. (ed.): *Slovenská slavistika včera a dnes*. Kolektívna monografia. Bratislava: Slovenský komitét slavistov a Slavistický ústav Jána Stanislava SAV, 2012, s. 52.

² Doruľa, J.: Program jazykovedného slavistického výskumu na Slovensku. In *Slavica Slovaca*, 1989, roč. 24, č. 3, s. 201-210. Vedeckovýskumné témy sa spresňovali podľa podmienok, v ktorých sa slovenská akademická slavistika utvárala. O aktuálnych rámcoch a diskurzoch pozri Žeňuch, P.: O nevyhnutnosti a nezastupiteľnosti komplexných slavistických štúdií. In *Philologica LXXIII*. Zborník Filozofickej fakulty Univerzity Komenského. Bratislava: Univerzita Komenského, 2014, s. 5-17; Žeňuch, P.: Dvadsať rokov inštitucionalizovanej slavistiky v Slovenskej akadémii vied. In Žeňuch, P. (zost.): *Dvadsať rokov inštitucionalizovanej slavistiky v Slovenskej akadémii vied*. Bratislava: Slavistický ústav Jána Stanislava SAV, 2015, s. 8-26; Žeňuch, P.: Aktuálne akademické diskurzy slovenskej slavistiky. In Šlaufová, E. – Skwarska, K. – Čermák, V. (eds.): *Proměny české slavistiky po roce 1989*. Praha: Slovanský ústav AV ČR, v.v.i., 2020, s. 379-390 a tiež Žeňuch, P.: O slovenskej akademickéj slavistike po roku 1989. In *Slovenský časopis historický*, 2021, roč. 1, č. 2, s. 169-188. D. Černý vo svojom článku z príležitosti životného jubilea žičí novému riaditeľovi slavistického pracoviska v SAV nielen veľa úspechov na poli svojho vedeckého bádania v oblasti byzantskej hudby, ktorá je potrebná pri skladaní obrazu o slovenskej kultúre, ale zároveň poukazuje na potrebu vytrvať v „naplnení slavistického výskumného programu, ktorý tvorí výskumno-ideovú os slovenskej slavistiky založenej na výskume vzťahov slovenského jazyka a kultúry k iným slovanským i neslovanským jazykom a kultúram“ (porovnaj Černý, D.: *Docent Šimon Marinčák päťdesiatročný*. In *Slavica Slovaca*, 2021, roč. 56, č. 1, s. 135).

väznosti na 11. medzinárodný zjazd slavistov, ktorý sa uskutočnil v Bratislave v roku 1993. Bratislavský slavistický zjazd poskytol nielen priestor pre zviditeľnenie slovenskej slavistiky či upevnenie medzinárodného postavenia Slovenského komitétu slavistov (SKS) ako samostatnej zložky Medzinárodného komitétu slavistov. Už v čase príprav 11. medzinárodného zjazdu slavistov, ako o tom píše J. Doruľa, sa na pôde SKS prijali závažné rozhodnutia, ktoré položili pevné a usporiadané základy ďalšiemu rozvoju slovenskej slavistiky.³ V tom čase boli vypracované a schválené Stanovy SKS ako samostatnej právnickej osoby s celoslovenskou pôsobnosťou. Podľa týchto stanov tvoria SKS zástupcovia slovenských spoločenskovedných disciplín z okruhu jazykovedy, literárnej histórie a literárnej vedy, národopisu, histórie a archeológie, ktorí sa zaoberajú slavisticky orientovanou výskumnou a odbornou-popularizačnou činnosťou (výskumom slovenského jazyka, slovenskej literatúry, histórie, duchovnej a materiálnej kultúry na základe porovnávania s inými slovanskými jazykmi, literatúrami, dejinami a kultúrami i výskumom iných slovanských jazykov, literatúr, dejín a kultúr). Úlohou SKS je organizačne a odborne zabezpečovať rozvoj a koordináciu slavistických výskumov na Slovensku.

Túto svoju úlohu si SKS plní v celom rade vedecko-organizačných aktivít, ktoré už v roku 1995 vyústili do etablovania slavistického pracoviska na pôde SAV. Slavistické pracovisko SAV vzniklo v roku 1995 v zmysle uznesenia Predsedníctva SAV ako Slavistický kabinet SAV.⁴ Na základe dohody o spolupráci Slavistického kabinetu SAV a SKS z roku 1995 a po zmene názvu kabinetu na Slavistický ústav Jána Stanislava SAV v roku 2006 sa SKS kontinuálne a intenzívne zaangažoval v celom spektre vedeckovýskumnej a vedecko-koordinačnej činnosti. Zúčastňoval sa na príprave a organizácii interdisciplinárnych medzinárodných vedeckých tímov, ktoré na pôde SAV a v spolupráci s vysokoškolským prostredím poskytli know-how pre mnohé zanedbané interdisciplinárne orientované výskumy. Už pri samom zrode slavistického pracoviska na pôde SAV sa SKS aktívne podieľal na príprave vydania faksimile rukopisu prvého prekladu Písma svätého do slovenčiny – *Kamaldulskej Biblie*. Výskum a vydanie tohto prvého prekladu Biblie do slovenského jazyka s komentármi sa od samého začiatku realizovalo na základe dohovoru s Nemeckým komitétom slavistov.⁵

2. Výskum prekladania Biblie do slovenčiny nepredstavuje tvorbu nového prekladu Písma svätého. Výskumná téma je zameraná práve na poznávanie genézy prekladu biblických textov do slovenčiny a sústreďuje sa predovšetkým na filologický výskum prekladania biblických textov alebo ich častí do slovenčiny. Osobitne sa tento slavisticky orientovaný filologický výskum sústreďuje aj na používanie rozmanitých jazykových mutácií prekladov biblických textov v evanjelickom a byzantsko-slovanskom konfesionálnom kontexte na Slovensku. Významnú rolu však stále zohráva porovnávacie hľadisko, ktoré poskytuje možnosti na systematický výskum prekladov biblických textov do slovenčiny a na Slovensku. Osobitne zaujímavým je skúmať funkciu takýchto prekladov v jazykovo-kultúrnom vývine slovenčiny práve v porovnaní s prekladmi do iných jazykov a pre rozmanité konfesionálne tradície na Slovensku. V tomto zmysle sa uskutočňoval aj výskum a vydanie faksimile kamaldulského prekladu Biblie. Treba si dnes osobitne starostlivo uvedomiť, že každý nový preklad Písma svätého do slovenského jazyka sa už nedá realizovať bez predchádzajúceho interdisciplinárneho systematického a cieľavedomého komparatívneho výskumu existujúcich prekladov používaných v slovenskom národnom a jazykovom

³ Doruľa, J.: Inštitucionalizácia slovenskej slavistiky. In Žeňuch, P. (ed.): Slovenská slavistika včera a dnes. Kolektívna monografia. Bratislava: Slovenský komitét slavistov a Slavistický ústav Jána Stanislava SAV, 2012, s. 59-61.

⁴ O začiatkoch inštitucionalizácie slavistiky v SAV pozri aj Žeňuch, P.: Dvadsať rokov inštitucionalizovanej slavistiky v Slovenskej akadémii vied, op. cit.

⁵ Porovnaj k tomu Správu o činnosti za rok 1995. Bratislava: Slavistický kabinet SAV, január 2016, s. 10.

prostredí, vrátane staroslovienských a cirkevnoslovanských prekladov Biblie. Komparatívny diskurz o prekladaní Biblie do slovanských jazykov má byť preto dnes nevyhnutným krokom, ktorý je potrebné vykonať skôr, ako sa uskutoční aktualizácia alebo vznikne nový preklad biblického textu do slovenského spisovného jazyka. Treba mať na zreteli zároveň to, že nový preklad z pôvodných biblických jazykov nesmie byť doslovný a že musí nevyhnutne reflektovať a spoľahlivo uplatňovať moderné jazykové prostriedky, ktoré preklad nielen aktualizujú, ale zároveň utvoria základ pre modernú slovenskú biblickú nomenklatúru v spisovnom jazyku. Táto slovenská biblická nomenklatúra je potrebná pre jazykovú a významovú jednotnosť a presnosť prekladania so zdôraznením slovenskej jazykovej tradície, kultúry a identity. Treba však poznamenať, že v súčasnosti uplatňovaný slovenský katolícky preklad Biblie⁶ spĺňa celý rad týchto požiadaviek kladených na takýto preklad biblického textu v národnom spisovnom jazyku.⁷ Ktorýkoľvek erudovaný biblista so školením v hebrejčine, aramejčine, starej gréčtine či klasickej latinčine preto dnes pri tvorbe prekladu Biblie do slovenčiny musí nevyhnutne komunikovať svoje zistenia nielen s už existujúcimi slovenskými prekladmi Svätého písma, ale tiež s filológmi, najmä slavistami a slovakistami.

Každý preklad sa nevyhnutne komunikuje tiež s odborníkmi na ranú cirkevnú kresťanskú literatúru⁸ a tiež s odborníkmi na židovsko-kresťanský dialóg, keďže totiž sa má ponúkať chápanie biblických textov v kontexte tradície otvorenej premýšľaniu.⁹ Prípadný nový preklad Biblie do spisovného slovenského jazyka sa nesmie skomplikovať používaním zastaraných jazykových prostriedkov či prístupov, ktoré postavia vnútornú štruktúru biblického jazyka za východisko a povýšia ho nad systém cieľového jazyka prekladu, ktorým je slovenčina. Preklad musí byť syntakticky i sémanticky jasný, nesmie preberať nielen syntaktické väzby z jazyka predlohy, alebo byť ovplyvnený konfesionálnym hľadiskom, nesmie byť ani „otrocky“ doslovným. Angažovanie sa za vznik nového prekladu Biblie musí dbať na spoľahlivú sémantickú, syntaktickú, terminologickú i gramatickú presnosť, ktorá je v súlade s kontinuálnym vývinom jazykovo-kultúrneho povedomia a jazykovou tradíciou spisovnosti slovenčiny. Vyžaduje si to, pravda, vytrvalú, zodpovednú, pokornú a otvorenú diskusiu o zásadách tvorby prekladu biblického textu, ktorá sa musí realizovať v slovenskom interkonfesionálnom kontexte, v ktorom má dominovať cieľ tejto práce – a tým je preklad bez konfesionálnych prístupov a bez túžby po vydavateľskom benefite.

Pri výklade textu Biblie sa môžu záujemcovia i bádatelia už opierať o spoľahlivo vypracované komentáre ku knihám Starého a Nového Zákona, ktoré poznáme napríklad z Botekovho prekladu Jeruzalemskej Biblie,¹⁰ alebo tiež o širšie koncipované výklady k Novému a Starému zákonu, ktoré dnes vydáva Dobrá kniha v spolupráci s Teologickou fakultou Trnavskej univerzity.¹¹ Vznik nového slovenského prekladu biblickému textu si skutočne zaslúži v prvom rade rovnako spoľahlivo vypracovanú biblickú nomenklatúru, ktorá pomôže pri ustáľovaní slovenskej biblickej terminológie (nomenklatúry). Na túto výskumnú úlohu bol zameraný už projekt APVV-16-0514, z ktorého však

⁶ Sväté písmo Starého i Nového zákona. Rím: SÚSCM, 1995, 2 623 s., vytlačila tlačiareň Mediagraf, Noventa Padovana, Taliansko.

⁷ Bližšie pozri štúdiu Ďurica SJ, J.: Prehľad vydání Biblie na Slovensku a ďalší výskum. In Kyselica, J. (ed.): Biblia v interkonfesionálnom a kultúrnom kontexte na Slovensku. Sväté písmo v dialógu. Trnava: Dobrá kniha, 2019, s. 97-115.

⁸ Lichner, M.: Some Patristic Inspirations for the Theological Study of Spirituality. In: Spirituality Studies, 2020, roč. 6, č. 2, s. 41-46.

⁹ Lichner, M. – Hidvéghyaová, L. – Borský, M. – Urbančok, M.: Pope Francis and jews. The proposed possibilities of Jewish-Christian dialogue. In: Acta Missiologica, 2022, roč. 15, č. 2, s. 301-310.

¹⁰ Ďurica SJ, J.: Prehľad vydání Biblie na Slovensku a ďalší výskum..., op. cit.

¹¹ Ide o tímovú prácu kolektívu slovenských biblistov v spolupráci s Teologickou fakultou Trnavskej univerzity: v edícii vyšli viaceré preklady k Novému a Starému zákonu.

očakávaná nomenklatúra k dvom evanjeliám podľa Jána a Lukáša nevznikla. Napriek rozličným formám úsilia slavistov a slovakistov, ktorí sa do projektu nezištne zapojili, v prekladoch týchto dvoch evanjeliových kníh sa tieto filologicky zamerané odporúčania dostali iba v obmedzenom rozsahu. Preklad celej Biblie do súčasného spisovného slovenského jazyka treba dnes uskutočniť v prvom rade v spolupráci celého konfesijného spektra slovenských biblistov s filológmi, slovakistami a slavistami, lebo cieľovým jazykom prekladu Biblie do slovenčiny je jej spisovný jazyk, ktorý je spoločný pre všetkých Slovákov, teda aj pre biblické texty všetkých slovenských konfesií. Tak ako spisovná slovenčina reprezentuje Slovensko, lebo je komunikačným nástrojom celej slovenskej spoločnosti, túto svoju reprezentatívnu funkciu má plniť aj pri preklade Biblie ako jazyk celej slovenskej kresťanskej komunity bez konfesijného zaťaženia.

Preklad Biblie do spisovného slovenského jazyka by mal v súčasnosti predstavovať komunikačný obraz slovenskej jazykovej kultúry. Horlivosť prislúcha Biblii ako knihe kníh, no najmä na báze starostlivo preloženého jej posolstva v duchu učenia otcov o turíčnom dare jazykov, ktorý každému národu umožňuje zužitkovať zmysel tejto dobrej správy „po svojom“. Dobre o tom vedeli nielen slovenskí kamalduli, ktorí preložili Sväté písmo v predbernalákovskom období vývinu slovenčiny do kultúrneho jazyka západoslovenského jazykového okruhu. Tento literárny jazyk bol na Slovensku natoľko rozšírený, že ho v predspisovnom období vývinu slovenskej kultúry poznala a používala veľká väčšina slovenskej spoločnosti ako svoj literárny a administratívny jazyk.¹² Hoci sa v tom čase kultúrna západoslovenčina šírila najmä vďaka administratívno-právnej spisbe, používala sa aj ako jazyk prekladov biblických textov najmä v katolíckom prostredí.¹³ Prekladanie Biblie do národného jazyka sa vníma ako dôležitý medzník národnouvedomovacieho procesu. Uplatnenie kultúrnej slovenčiny v sakrálnej oblasti na Slovensku dokumentuje nielen katolícky spevník *Cantus Catholici* (1655 v Levoči a 1700 v Trnave), ktorého texty piesní používali veriaci katolíckej cirkvi počas slávení omši, ale dobre ho poznali i v evanjelickom prostredí i na východnom Slovensku v cirkvi byzantsko-slovanskej tradície.¹⁴ Treba tiež dodať, že jazyk Biblie používaný v jednotlivých konfesijných prostrediach na Slovensku, sami veriaci prispôbovali svojmu slovenskému jazykovému povedomiu a boli to nielen slovenskí evanjelici používajúci preklad Kralickej Biblie.¹⁵ Existovali už aj snahy v prostredí gréckokatolíckej cirkvi prekladať evanjeliové perikopy z cirkevnej slovančiny do ľudového jazyka.¹⁶

Podobne aj umelecko-liturgický preklad slovenského kalvínskeho Žaltára má pre slovenských kalvínov najmä liturgickú funkciu, a teda básnicky prispôbené žalmové texty spievali ako liturgické texty počas slávenia služieb Božích.¹⁷ Na túto skutočnosť poukazuje už samo zá-

¹² V predspisovnom období to bola práve kultúrna západná slovenčina, ktorý sa uplatňoval vo vzdelaneckej a kultúrnej sfére v rozličnej intenzite vo všetkých nárečových regiónoch Slovenska.

¹³ Doruľa, J.: O jazyku Kamaldulskej Biblie a Kamaldulského slovníka. In Doruľa, J. (ed.): Slovenská, latinská a cirkevnoslovenská náboženská tvorba 15.–19. storočia. Bratislava: Slavistický kabinet SAV, 2002, s. 68.

¹⁴ Žeňuch, P.: Slováci a slovenčina v jazykovo-historických a konfesijných súvislostiach. Procesy a kontexty kultúrnej komunikácie. Bratislava: Slovenský komitét slavistov – Pedagogická fakulta Univerzity Komenského, 2022, s. 66. K problematike výskumu prvého slovenského katolíckeho spevníka pozri Dufka, V. (ed.): *Il Canto Sacro del XVII Secolo e il Cantus Catholici (1655)*. Warszawa: Wydawnictwo naukowe Collegium Bobolanum, 2019 a Dufka, V.: Moravské pramene prvého slovenského katolíckeho kancionála *Cantus Catholici (1655)* a jeho spevy ordinária. In: *Studia theologica*, 2017, roč. 19, č. 3, s. 133-146.

¹⁵ Doruľa, J. Bibličtina. In Žeňuch, P. – Zubko, P. et alii: *Liturgické jazyky v duchovnej kultúre Slovanov*. Bratislava: Slavistický ústav Jána Stanislava SAV – Slovenský komitét slavistov, 2017 s. 13-20.

¹⁶ Žeňuch, P.: O prekladaní evanjeliových textov v prostredí cirkvi byzantského obradu na Slovensku. In Lapko, R. et al.: *K metodike prekladu Svätého písma do slovenčiny*. Mahtomedi, MN, USA: Vision Slovaka, s. 149-198.

¹⁷ Žeňuch, P.: O kultúrnych a jazykových súvislostiach vzniku slovenského kalvínskeho Žaltára. In Zubko, P. – Žeňuch, P. – Lapko, R. – Marinčák, Š.: *Slovenský Kalvínsky Žaltár. Monumenta Byzantino-Slavica et Latina Slovaciae*. Vol. VII. Bratislava: Slavistický ústav Jána Stanislava SAV – Slovenský komitét slavistov, 2020, s. 64-75.

hlavie jeho vydania z Debrecína z roku 1752. Hovorí sa v ňom o závislosti prekladu slovenského kalvínskeho Žaltára na liturgickej predlohe patriacej do francúzskej kalvínskej tradície a tiež na maďarskom preklade tohto francúzskeho kalvínskeho psalteria.¹⁸

Nevyhnutnosťou je uvedomiť si dnes, že spisovná podoba národného jazyka má reprezentatívnu a integračnú funkciu, ktorá sa nevyhnutne uplatňuje aj v prekladoch biblických textov. Snahám o nový preklad Biblie do spisovnej slovenčiny preto musí predchádzať systematická príprava v interkonfesionálnej komunikácii a v pluralitnom duchu. Biblia v spisovnej slovenčine má totiž preukázať jednotu slovenského jazykového myslenia o duchovnej kultúre kresťanského spoločenstva Slovákov používajúcich Bibliu. Slovenčina vo svojej spisovnej podobe je totiž nielen celonárodným komunikačným útvarom, ale aj významným znakom spoločenstva, ktorá svojim používateľom nielenže poskytuje spoločné vyjadrovacie prostriedky, ale vyžaduje aj poznanie príslušných komunikačných kompetencií, ktoré sú spoločné pre spoločenský, politický i kultúrno-konfesionálny kontext, do ktorého nevyhnutne patrí preklad Biblie. Práve prekladatelia Biblie do spisovného jazyka i jeho používatelia sú nositeľmi kultúrnej identity a jazykovej jednoty spoločenstva, ktoré používa spoločný spisovný jazyk. Preklad Biblie do spisovného jazyka nemusí znamenať zmenu textov liturgických obradov jednotlivých konfesíi, no má vyjadrovať komunikačnú jednotu národného spoločenstva s Bohom.¹⁹

3. Konceptia slovenského slavistického výskumu bola predstavená aj na zasadnutí Medzinárodného komitétu slavistov v roku 1995 v Prešove, ktoré sa uskutočnilo v rámci medzinárodnej vedeckej konferencie venovanej 200. výročiu narodenia Pavla Jozefa Šafárika. Na zasadnutí Medzinárodného komitétu slavistov sa prediskutovali nielen možnosti publikovania slovenských slavisticky zameraných výskumov v zahraničných periodických i neperiodických publikáciách, ale najmä účasť zahraničných slavistov na interdisciplinárnych konferenciách, ktoré sa začali pripravovať práve na pôde SAV. Prvou z nich bola konferencia zameraná na porovnávací výskum prekladov Biblie do slovenčiny a do iných slovanských jazykov. Nie je ničím výnimočným, že slavistický výskum na pôde SAV začal svoju činnosť práve témou, ktorá úzko súvisí s identifikáciou slovenskej kultúry v kontexte európskeho kresťanského priestoru. Pre slovenský slavistický výskum je kresťanská kultúra výskumnou osou, ktorá súvisí nielen s poznávaním prekladov Biblie, ale predstavuje základnú líniu spätú s cyrilo-methodským kultúrnym horizontom. Práve výskum najstaršej slovenskej i slovenskej kultúry je neodmysliteľne spätý s veľkomoravským jazykovo-historickým a kultúrnym kontextom. Aj výskumy zamerané na cirkevno-slovanské, latinské i nemecké písomné pamiatky predstavujú dôležitý pilier, v ktorom sa slovenská akademická slavistika naplno etablovala v medzinárodnom slavistickom kontexte.²⁰

Koncepcné smerovanie slovenskej slavistiky poskytuje možnosti v čo najširšom interdisciplinárnom a porovnávacom zábere poznávať a rozvíjať jazykový, literárny, historický, etnický,

¹⁸ Zubko, P.: Historické súvislosti vydania slovenského Žaltára z roku 1752. In Zubko, P. – Žeňuch, P. – Lapko, R. – Marinčák, Š.: Slovenský Kalvínsky Žaltár. Monumenta Byzantino-Slavica et Latina Slovaciae. Vol. VII. Bratislava: Slavistický ústav Jána Stanislava SAV – Slovenský komitét slavistov, 2020, s. 26-27.

¹⁹ Žeňuch, P.: Jazykový obraz Božej vlády. In Parrésia. A Journal of Eastern Christian Studies, 2019 – 2020, roč. 12. – 13., s. 181-194.

²⁰ Zakladateľ slavistického pracoviska na pôde SAV, profesor PhDr. Ján Doruľa, DrSc., v správe z konferencie venovanej storočnici (2004) od narodenia Jána Stanislava, ktorého meno nesie slavistické akademické pracovisko k tomu napísal: „Vo svojej vedeckej práci J. Stanislav s veľkým záujmom sledoval, rešpektoval a reflektoval výsledky výskumov slovenských historikov, najmä archeológov i etnológov a literárnych historikov. Ak sa my dnes usilujeme o komplexné výskumy v interdisciplinárnej spolupráci, nadväzujeme na dielo Jána Stanislava, rozvíjame jeho odkaz. – Je prirodzené, že ďalšie výskumy priniesli nové poznatky, doplnenia a spresnenia. (...) Napriek všetkým ťažkostiam, ktoré pri vedeckovýskumnej činnosti musíme dnes prekonávať, dosiahol sa v mnohých oblastiach výskumu pokrok, ktorý by potešil srdce Jána Stanislava.“

kultúrny i konfesijnálny vývin slovenskej spoločnosti v slovanskom kontexte a tiež v širších spoločenských, historických, jazykových a kultúrnych kontextoch Európy. „Dlhoročné skúsenosti overené výsledkami výskumu interdisciplinárne zložených riešiteľských kolektívov (často s medzinárodnou účasťou), ukazujú, že očakávané výsledky dosahuje predovšetkým tím zložený z odborne pripravených a osobnostne zainteresovaných bádateľov. V tejto súvislosti chceme upozorniť na to, že nie všetci potenciálni partneri (osoby či inštitúcie) majú na takúto spoluprácu práve tie nevyhnutne potrebné predpoklady.²¹ Treba osobitne podčiarknuť, že spomenutá spolupráca sa uskutočňuje v rámci zreteľne zadefinovanej strategickej vednej politiky slovenskej slavistiky. Už v čase zriaďovateľskej prípravy osobitného slavistického pracoviska v SAV tvorila jej koncepcia základnú kostru vedeckovýskumnej profilácie tohto pracoviska²² a je zadefinovaná aj v zakladacej listine SÚJS SAV ako verejnej výskumnej inštitúcie.“²³

Koncepcia smerovania slovenskej slavistiky sa prediskutovala aj na dvoch slovenských slavistických kongresoch, ktoré sa uskutočnili v roku 2011 a v roku 2015 za účasti zahraničných slavistov.

Kongres slovenských slavistov v roku 2011 poukázal na stav vedeckého slavistického výskumu a určil priority ďalšieho smerovania slovenskej akademickej slavistiky. Zástupcovia slavistiky orientovaných výskumov zo slovenských vedeckých a vedecko-pedagogických pracovísk sa na rokovaniach kongresu zhodli na tom, že interdisciplinárny model základného výskumu a prezentácia získaných výsledkov v domácom i medzinárodnom kontexte sú samozrejmom a neoddeliteľnou súčasťou komplexného interdisciplinárneho slavistického výskumu, ktorý sa orientuje na poznávanie a rozvíjanie vzťahov slovenského jazyka a kultúry so slovanskými i neslovanskými jazykmi a kultúrami. Iba komplexný slavistický porovnávací a interdisciplinárny výskum parciálnych zložiek slovenského jazyka a kultúry umožňuje opísať a charakterizovať trvalý prínos slovenskej kultúry pre rozvoj európskej kultúry a civilizácie. Rozmanité koncepcie integračných či interkultúrnych európskych procesov vplývajú na aj slovenský jazykovo-kultúrny vývin, preto je dôležité, aby tieto kultúrne procesy skúmala slovenská slavistika. Na komplexnosť výskumov slovenského jazyka a kultúry v interdisciplinárnom rozmere sa v nadväznosti na závery prvého slovenského kongresu slavistov zameral Druhý kongres slovenských slavistov v roku 2015, na ktorom sa zdôraznili najmä výsledky slovenských slavistických výskumov, ktoré osobitne rezonujú v medzinárodnom slavistickom priestore. Patria k nim výstupy výskumov zamerané na kritické bádanie o slovensko-cirkevnoslovanských pamiatkach staršieho i novšieho vývinového obdobia slovenských dejín a kultúry, ďalej je to výskum slovenských písomností napísaných po latinsky a osobitne aj výskumy slovensko-nemeckých jazykových a kultúrnych vzťahov a na problematiku etnolingvistického bádania. Druhý kongres slovenských slavistov tak ukázal nielen rozmanitosť výskumných záujmov slovenskej slavistiky, ale najmä jej interdisciplinárnu prepojenosť v medzinárodnom prostredí, ktorá sa kontinuálne spája s dejinami slovenskej slavistickej vedy.²⁴ Plánovaný Tretí kongres slovenských slavistov (2021) SKS bez

²¹ O tom pozri Žeňuch, Peter – Doruľa, Ján. Informácia o akreditačnom hodnotení činnosti Slavistického ústavu Jána Stanislava SAV za roky 2011–2015 medzinárodným panelom zahraničných expertov. In *Slavica Slovaca*, 2017, roč. 52, č. 2, s. 177-180.

²² Doruľa, Ján. Program jazykovedného slavistického výskumu na Slovensku, op. cit.

²³ Žeňuch, Peter. Inštitucionalizovaný slavistický výskum v Slovenskej akadémii vied po dvadsiatich piatich rokoch. In *Slavica Slovaca*, 2020, roč. 55, č. 1, s. 3-14.

²⁴ Profesor Štefan Luby, bývalý predseda SAV a podporovateľ úsilia o založenie slavistického pracoviska v akademickom prostredí na Druhom kongrese slovenských slavistov v roku 2015 pripomenul, že na plnenie náročného výskumného programu v prostredí SAV by sa žiadalo zvýšiť počet výskumných pracovníkov ústavu. Vyjadril však uspokojenie nad tým, že úspešných dvadsať rokov slavistickej inštitúcie v SAV obohatilo domáci i zahraničný slavistický výskumný priestor. Pozri Správa o činnosti organizácie SAV za rok 2015. Bratislava: Slavistický ústav Jána Stanislava SAV, január 2016, s. 14-15.

prislúbenej spolupráce a pre opatrenia v kontexte rozvíjajúcej sa pandémie COVID-19 nezrealizoval.²⁵ Referáty prihlásené na tento kongres sa však publikujú v tomto čísle časopisu *Slavica Slovaca* v podobe vedeckých štúdií.

4. Aktívna účasť slovenských slavistov na medzinárodných zjazdoch slavistov v Bratislave (1993), Krakove (1998), Lubľane (2003), Ochride (2008), Minsku (2013) a Belehrade (2018) spoľahlivo dokumentuje medzinárodnú akceptáciu výsledkov výskumov slovenskej slavistiky.²⁶ SKS zakaždým vydal zborník referátov delegácie slovenských slavistov, ktoré boli prezentované na týchto prestížnych medzinárodných slavistických zjazdoch. Z príležitosti zjazdov slavistov vyšla tlačou aj výberová bibliografia slovenských slavisticky orientovaných vedeckých publikácií ako príloha k zborníkom referátov. Podáva sa tak ucelený bibliografický obraz o slovenských slavistických výskumoch od roku 1993 až do roku 2012.²⁷ Slovenskí slavisti sa aktívne zúčastňujú aj na práci medzinárodných zjazdov slavistov v sekciami, tematických blokoch a komisiách.²⁸ Medzinárodný ohlas slovenskej akademickej slavistiky dokumentujú vystúpenia slovenských slavistov na interdisciplinárnych slavistických konferenciách a participácia zahraničných slavistických inštitúcií pri vydávaní viacerých knižných publikácií z produkcie SKS, ktoré vznikali aj na pôde Slavistického ústavu Jána Stanislava SAV. Treba tiež pripomenúť aj spoluprácu s Pápežským východným ústavom v Ríme, ktorá sa v roku 2003 začala zriadením edície *Monumenta byzantino-slavica et latina Slovaciae*. V rámci nej sa sprístupňujú cyrilské i latinské písomné pamiatky späté s byzantským obradom na Slovensku. Doteraz vyšlo osem zväzkov prameňov a na vydanie sú pripravené ďalšie dva zväzky. Aj v rámci edičnej série *supplementa časopisu Slavica Slovaca* sa od roku 2011 sprístupnilo ďalších sedem pramenných edícií venovaných problematike byzantsko-slovenskej duchovnej písomnej kultúry na Slovensku.²⁹ Osobitne treba spomenúť spoluprácu na projektovej i vydavateľskej činnosti s Ústavom slavistiky RAV (Институт славяноведения РАН), Ústavom bulharského jazyka BAV (Институтът за български език „Проф. Любомир Андрейчин“ при БАН), Cyriľo-metodským výskumným centrom BAV (Кирило-Методиевският научен център към БАН), so Slovanským ústav AV ČR, v. v. i., s Pápežským východným ústavom v Ríme, s medzinárodnou sieťou slavistických pracovísk Pax Byzantino-Slava a pod. Práve zo spoločnej projektovej spolupráce vznikli s podporou Agentúry pre výskum a vývoj, v programe Horizont 2020 alebo aj v rámci bilaterálnej medziakademickej spolupráce vydania knižných publikácií, ktoré majú široký ohlas

²⁵ Žeňuch, P.: Zo zasadnutí Slovenského komitétu slavistov. In *Slavica Slovaca*, 2022, roč. 57, č. 1, s. 96-100. 0037-6787 . DOI: <https://doi.org/10.31577/SlavSlov.2022.1.16>

²⁶ Správy o aktívnej účasti slovenských delegácií na týchto medzinárodných slavistických zjazdoch sa publikovali po ich skončení v časopise *Slavica Slovaca*: Doruľa, J.: Po XI. medzinárodnom zjazde slavistov v Bratislave. In *Slovenská reč*, 1993, roč. 58, č. 6, s. 321-324; Blanár, V. – Bartko, L. – Bosák, J. – Doruľa, J. – Králik, L. – Lesňáková, S. – Majtán, M.: XII. medzinárodný zjazd slavistov v Krakove (27. 8. – 2. 9. 1998). In *Slavica Slovaca*, 1998, roč. 33, č. 2, s. 178-186; Doruľa, J.: Naša účasť na 13. medzinárodnom zjazde slavistov v Lubľane. In *Slavica Slovaca*, 2003, roč. 38, č. 2, s. 187; Žeňuch, P.: Slovenská slavistika na 14. medzinárodnom zjazde slavistov v Ochride. In *Slavica Slovaca*, 2008, roč. 43, č. 2, s. 182-183; Žeňuch, P.: Po 15. Medzinárodnom zjazde slavistov v Minsku. In *Slavica Slovaca*, 2013, roč. 48, č. 2, s. 204-206; Žeňuch, P. – Košková, M. – Žeňuchová, K. – Zubko, P.: Obzretie sa za 16. medzinárodným zjazdom slavistov. In *Slavica Slovaca*, 2018, roč. 53, č. 2, s. 189-193.

²⁷ Bibliografiu slavisticky orientovaných periodických i neperiodických publikácií za roky 2013–2017 sa vydať nepodarilo.

²⁸ Pozri k tomu Žeňuch, P.: Komisie pri Medzinárodnom komitétu slavistov – postavenie a činnosť. Aktuálny stav a perspektívy. In *Slavica Slovaca*, 2017, roč. 52, č. 2, s. 150-161; Жеңуҳ, П.: Огромн допринос на науки славистички комисија. In Драгићевић, Рајна (ed.): Стазама славистике. Зборник радова објављених у Политици у циклусу У сусрет Конгресу слависта, фебруар–август 2018. Београд: Савез славистичких друштва Србије, 2018, s. 117-120; Žeňuch, P.: Komisie pri Medzinárodnom komitétu slavistov akreditované na 16. medzinárodnom zjazde slavistov v Belehrade. In *Slavia*, 2019, roč. 88, č. 1, s. 100-104.

²⁹ O pramenných edíciách pozri v kapitole „Sumarizácia diplomatických vydání rukopisných a tlačených pamiatok byzantskej tradície na Slovensku“ v publikácii Žeňuch, P.: Slováci a slovenčina v jazykovo-historických a konfesionálnych súvislostiach, op. cit., s. 28-38.

v medzinárodnom slavistickom prostredí. Zameriavajú sú na prezentáciu aktuálnych slovenských výskumov cyrilo-metodského kultúrneho dedičstva, cyrilskú, latinskú a nemeckú písomnú kultúru na Slovensku, na otázky etnolingvistiky a axiologicky zamerané výskumy slovanských jazykov a kultúr, na slovensko-južnoslovanské a slovensko-východoslovanské jazykovo-kultúrne vzťahy a súvislosti a pod.

5. Na záver treba zdôrazniť, že SKS svoju koordinačnú a vedecko-organizačnú aktivitu sústreďuje na Slovensku na slavistiku ako na systematizujúcu a komparatívnu vednú disciplínu, ktorá interdisciplinárne prepája viaceré vedeckovýskumné okruhy. Jej základ predstavuje komplexný výskum slovensko-slovanských medzijazykových, medzietnických, medzikonfesionálnych a medzikultúrnych vzťahov, výskum slovensko-latinských, slovensko-nemeckých, slovensko-cirkevnoslovanských i širších jazykových, literárnych a kultúrnych vzťahov v medzinárodnom kontexte. Práve procesy zamerané na koordináciu základného výskumu v oblasti slavistického filologického a interdisciplinárneho bádania je nevyhnutné udržiavať aj tam, kde sa črtá spolupráca pri výchove budúcich generácií slovenských slavistov. Treba preto rozvíjať najmä spoluprácu s pedagogickým prostredím, ktoré umožňuje absolventom slovakistiky, slavistiky i kulturológie pokračovať v doktorandskom štúdiu so slavistickým zameraním, ktorého cieľom je nielen získať vyššiu kvalifikáciu, ale ponúknuť priestor na výkon v kategóriách orientovaných na prácu vo vede a výskume v odboroch, kde je prepojenie poznatkov zo slovenského jazyka, literatúry a kultúry nevyhnutné pre výskum v oblasti slavistiky a v rámci nej aj pre výskum komunikácie s inými slovanskými i neslovanskými jazykmi a kultúrami.

Anteil des Slowakischen Slawistenkomitee an der internationalen Sichtbarkeit des slowakischen slawisch-akademischen Forschens

Peter Žeňuch

Die Entwicklung der slowakischen Slawistik im internationalen Kontext hängt in erster Linie von der Konkurrenzfähigkeit ihrer Ergebnisse ab, die sich in der Slawistik vor allem an ihrer Akzeptanz im nationalen und internationalen Kontext messen lassen. Der Beitrag konzentriert sich auf einige Programmlinien der Slawistik, die im Umfeld der akademischen Slawistik in Koordination mit dem Slowakischen Slawistenkomitee durchgeführt werden. Eine besondere Rolle spielt die Zusammenarbeit mit dem Internationalen Slawistenkomitee und den slawistischen Forschungszentren im Ausland. Der Beitrag konzentriert sich auf vier Themenbereiche, in denen das Slowakische Slawistenkomitee eine wichtige Rolle bei der Organisation der slawistischen Wissenschaft spielt. Dazu gehören Forschungen zum Thema Bibelübersetzung, Cyril und Methodius, Forschungen zu interkonfessionellen sprachlich-kulturellen Beziehungen, ethnolinguistisch und axiologisch orientierte Forschungen der Beziehungen zwischen den slowakischen und slawischen Sprachen und Kulturen. Der Artikel spricht auch über die Bedeutung der Organisation internationaler slawistischer Konferenzen und Kongresse, an denen auch slowakische Slawisten teilnehmen. Der Beitrag widmet sich insbesondere der Konzeption, Institutionalisierung und Redaktionspolitik der slowakischen Slawistik.